De vader

A. Thiry

bron
A. Thiry, *De vader*. De Klyne Librye, Edam 1926

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/thir001vade01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

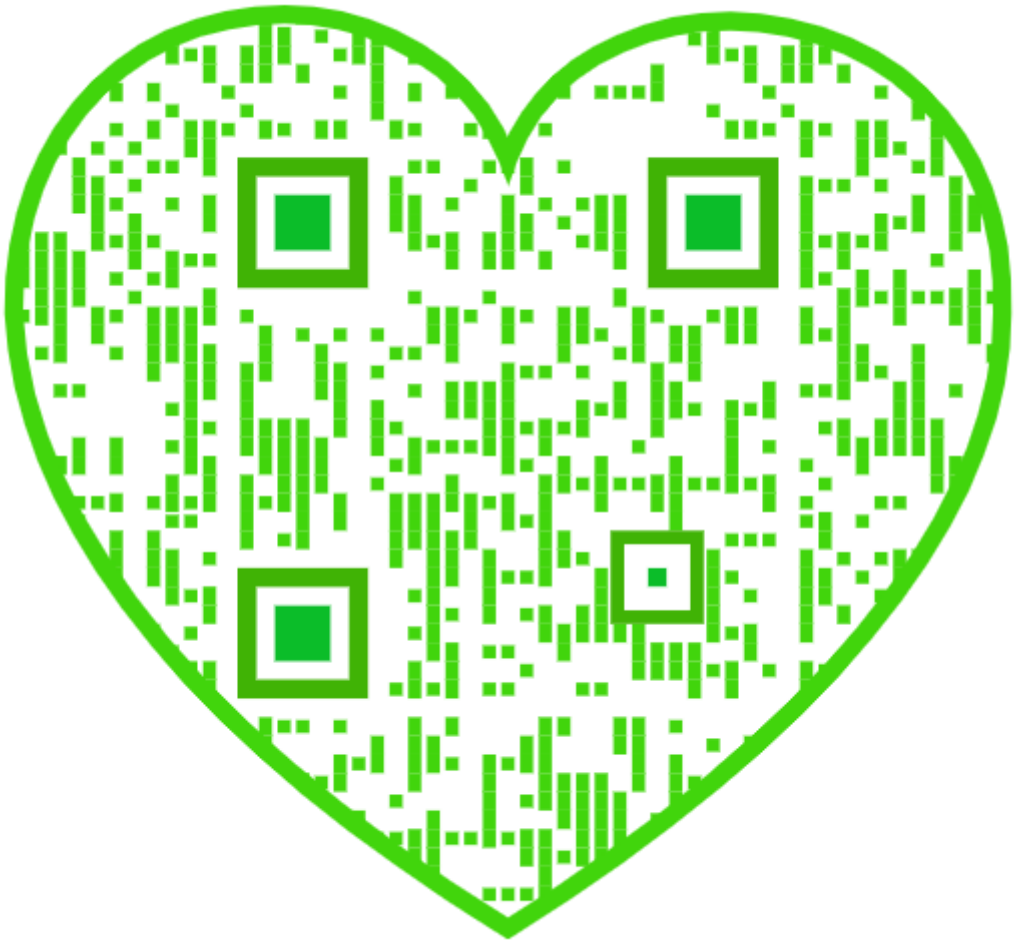

I

DAT was wel iets curieus in die dagen, het feit dat daar op 't Kerkhofplein, in die deftige, witte huizenroot, waar nooit ofte nooit iemand anders had gewoond dan gezette burgers of pastoors, zoo'nen simpelen, nederigen schoenmaker zijn woonste hield.

Was het er nu nog eenen geweest die zijn eigen met hard wroeten had opgewerkt tot meester en thans, tegen zijn ouden dag, den spanriem vierde over een bataljon driepikkelende gasten, iemand die met alle gemak de huur van zoo een huis kon opbrengen, men had kunnen peinzen: ‘Goesting is koop, wie 't lang heeft laat het lang hangen!’ Al had men het dan misschien wel een beetje dwaas gevonden dat iemand die top in de zaken stak juist daar kwam wonen waar het nog stiller was dan op een Begijnhof, waar men bijkans zoo goed als nooit een levende ziel te zien kreeg.

Want 't was iets dat buiten de wereld lag, zooals het daar treurde tusschen den grijzen, gothischen droom der Sinte-Gommaruskerk, den hoogen, witten

Dekenij-muur met de twee zwarte ceders er over, den langen, klein-gevensterden gevel van 't Cellebroersklooster en dan de deftige huizenrij zelf. Alleen een rond poortje, bezijds het kerkportaal, gaf er toegang toe en liet, te midden van het plein, een steenen kruis zien met een graat-mageren, compassielijken Lieven-Heer eraan, die daar was blijven treuren uit den tijd, een dikke honderd jaar terug, toen het er nog kerkhof was.

Doch zoo'nen spanriem-vierenden schoenmakers-kommandant was Domien in de verste verte niet.

Hij werkte moedermensch alleen, had niets anders dan éénen leerjongen die 't prutselwerk deed en de boodschappen, en, weduwnaar als hij was met één jongetje, had hij het bij lange niet gemakkelijk want hij kookte zelf hunnen pot en zorgde daarbij zoo goed als alleen voor 't onderhoud van het huis.

En hadden de menschen uit de kleine stad een schoenmaker die het zoo hoog had zitten algauw in het oke genomen waar en wanneer ze er maar kans toe hadden om hem tot normale gedachten terug te brengen, van Domien vonden ze 't precies heel natuurlijk en geen mensch, zelfs zijn geburen niet, die 't hem kwalijk nam. Integendeel ze gunden zij

hem zijn huis uit den grond van hun harte, lachten goedmoedig goeien-dag als ze hem tegen kwamen op straat en geeneen die er aan dacht om er op te zinspelen.

Want Domien was er geenen van de gewone gading, dat zag men hem subiet aan. Hij was slank opgeschoten, had een lang, fijn-gesneden, weemoedig voornaam gezicht, zachte, grijs-blauwe oogen en blond haar dat een beetje kroezelde.

't Heette dat hij van jongs af aan, toen hij nog op 't Kluizevestje bij zijn grootmoeder woonde voor wie hij mee den kost verdienen moest, een heelen anderen was geweest dan de groote hoop, eenen van de fijne soort, die gewoonlijk in een klooster trekken of waar artisten uit voortgroeien. En was hij niets anders kunnen worden dan schoenmaker, 't was geweten dat hij het zijn fout niet was.

Er waren er genoeg in de kleine stad die hem al als kind hadden gekend. Menigen keer, op de avonden als er bij Grootevader weer eens een oud bezoek kwam lijk van Koster Magnus of Juffrouw Machiels om er onder 't drinken van een roomer wijn een potje kaart te spelen of zoo genoegelijk wat te klappen over voorbije dingen en menschen,

hoorde ik wel eens, als dat dan terloops te pas kwam, van die fijne, ontroerende trekken uit zijn leven aanhalen die een mensch stil en peinzend maakten een wijle.

'k Hoorde er nogal veel. Maar geeneen daarvan was zóó schoon in al zijn simpelheid als 't verhaal van toen Domien na den dood van zijn Grootmoeder met Marleentje kennis kreeg en van hunnen trouw nadien.

Daarvan werd er nog al dikwijls iets opgehaald. Iederen keer bijkans, als Juffrouw Machiels, die een echte wandelende gazet was, met het een of ander prikkelend nieuws van een verkeering zoo pardoes afgebroken of van een huwelijk waar het scheef zat, wilde voor de pinnen komen, kwam er iets van op tafel.

Van zoodra zij, met de hand hoven den mond en geheimzinnig pinkende oogskens, nog maar de eerste woorden ervan had gefezeld was Grootvader daar regelmatig om met een zuchtend: ‘ja, ja, Juffrouw Carlien.... wat wilt g' er aan veranderen.... 't zijn allemaal geen Domiens.... bijlange nog niet!’ den vloed die komen moest te dempen. 't Deed het menschken al meteen omslaan.

‘Da's waar.., Toone Baas!...’ zuchtte ze dan. En verteederd plots, met een weeken lach op het gezicht en de handen ineen-geslagen, vertelde ze dan altijd iets uit dien schoonen tijd van Domien.

Een idylle moet dat wel geweest zijn, een Lierschen Hermann und Dorothea, met niets anders dan zonneschijn en rozen over 't begin van hun pad! Al was Domien zijn Marleentje dan van zeer arme lieden - kleine hovenierkens die woonden ievers buiten de Leuvensche poort - zoodat ze van 's morgens vroeg tot 's avonds laat over heur borduurraam gebogen zat om mee een solleken bij te verdienen voor het groote gezin. Iets, ware 't in den Oostenrijkschen pruikentijd voorgevallen, om er in schoonvallende hexameters een gedicht over te maken!

En dan het trouwfeest zelf! 't Moet wel pakkend zijn geweest toen hij, bij 't verlaten der Sinte-Gommaruskerk zijn Marleentje, schuchter-blozend onder het witte vooltje dat van heur oranjebloesemkroontje neerplooide t' halven heur pruimpurper trouwkleed, niet, zooals zij zelvers en 't heele gevolg van schoonvader, broers, zusters of kozijns het verwachtte, achter de twee muzikanten met hun zingende viol en, leidde naar zijn huizeken op 't Kluizevestje,

maar, tot iedereens groote verrassing, in plaats daarvan links afsloeg, 't poortje onderdoor wandelde en heur bracht naar het deftige witte burgershuis daar dicht bij op 't Kerkhofplein!....

Zooals 't van zelf te peinzen valt van zoo een huis, vloog de speleman er na de zes zeven eerste wittebroodsweken niet weg van het dak. Hij bleef er, zelfs nadat de schipper allang iets in de wachtende wieg was komen leggen, rustig zitten vedelen zijn innigste en vroolijkste vooizekens en dat verheugde menig menschenherte in de kleine stad.

En wie weet hoe lang hij daar niet was blijven zitten, ware op zekeren witten winter-dag Mager Henke niet met zijn harde knokels op de ronde, groene deur gaan kloppen om Marleentje naar het andere land te wenken,...

Dat was een slag geweest op Domien. Nooit ofte nooit had men een verdriet gezien zoo groat als het zijne. Menigeen had zijn hart vast-gehouden van schrik, vreezend het ergste voor Domien zijn verstand, al lag er daar dan in de wieg een kindeken dat schreiend naar hem zijn armkens uitstak.

Doch gelukkig de vlaag passeerde. Domien zijn hoofd kwam stillekens aan weer recht. Hij zette een

tweede kapitel van zijn leven in en dat werd algauw even aandoenlijk-schoon als het eerste.

Vroeger had de man zijn devoore gedaan lijk het oppassend volk betaamde, doch nu werd het een koppig werken, erger dan van een paard, een wroeten en slaven van den vroegen ochtend tot in 't putteken van den nacht.

Zijn gezicht trok vol rimpels, hij werd karig van spreken en als hij bij geval op straat kwam was hij altijd in éénen haasten lijk iemand die veel tijd te kort heeft en weet dat hij overal te laat zal komen. 't Werd moeilijk in dezen zenuwachtigen. moeden jachter den dien van vroeger te verkennen.

Alleen 's Zondags' morgens als hij, na de hoogmis, zijnen gang deed de Mechelsche poort onderdoor en naar 't Kerkhof toe om op Marleentje heur zwartbekruist graf wat te gaan bidden en er de bloemen te verzorgen, zag men er weer den oude in en was er weer iets van het innemend-vredige, vriendelijkplechtige over hem van eertijds.

‘Domien wil zijn verdriet versmoren onder 't werk’, spraken de menschen tot malkander. En ze vonden dat danig wijs, noemden hem een exempel in den tegenslag.

Maar daarom was het Domien echter niet te doen geweest. Dat zagen ze goed als hij eenige jaren later zijn jongetje niet, zooals 't bij werkende menschen gewoonte was, op school deed in het ‘Kransken’ doch hem op 't College liet gaan, bij de kinderen van 't rijk' volk en de gegoede burgerij.

En 't bleek dan algauw ook dat het niet voorniet was dat hij zijn eigen al dees' jaren had kromgeschoenmakerd om daarvoor een spaarpotje op zij te leggen. Want een student lijk zijnen Martienus, iemand die zoo veel beloofde, hadden ze in lange jaren niet meer op hun banken gehad in het College. Precies lijk zijn vader een model was in het leven van alle dagen zoo was dat jongsken een model in de school.

't Was daarom nochtans geenen heiligen Zebedeus, zoo'nen bleeken, porceleinen ruurt-me-ni' uit een kastje die daar maar justekens werd uitgelaten om op voorzichtige voeten en met neergeslagen oogen naar school of kerk te schuiven en er nadien sito in te verdwijnen uit vrees dat iemand er zou kunnen naar wijzen; verre van daar.

't Was een stevig, ferm gebouwd ventje, met een blozend, open-lachend gezicht en die, eens de eerste

communie achter den rug, het volle, schoone leven mee-leefde van alle Liersche jongens die hun eigen respecteeren: 's morgens naar de mis, overdag op 't school en 's avonds, in de wintermaanden ten minste, van zessen tot achten naar de teeken-academie. En tusschendoor, in zijn vrije uren, deed hij royaal mee aan 't plezier dat de wisselende seizoenen in de kleine stad aan 't jong' volkske brachten: zwemmen, vliegers oplaten, schaverdijen, scholleken-tits, pottekenstamp en wat er zoo al meer is aan spel.

Domien beleefde er warelijk een schoon geluk aan. Stillekensaan was zijn vroegeren, zachten lach weer zijn gezicht komen verhelderen. Hij sprak weer met de menschen zooals hij 't eertijds placht te doen en 't waren dagen van gelukkige ontroering voor hem als het weer eens prijsuitdeeling was op het Sinte-Gommarus-college en zijn jongen, voor den zooveelsten keer primus van zijn klas, onder 't schetteren van een fanfare en 't handgeklap der toegestroomde ouders en familieleden, uit de handen van den burgemeester zelf de traditioneele goud-papieren krans op zijn hoofd kreeg en door den deken werd beprijsd met een stapel boeken rood-en-goud van wel een halven meter hoog.

Dat waren dagen voor Domien.

Als hij omtrent dien tijd van 't jaar voor 't een of 't ander schoenwerk bij Grootevader kwam, kon hij 't niet laten zijn hert te luchten:

‘Zie, Toone-Baas, 'k spreek er anders ni' geernen over.... de menschen zouden kunnen peinzen dat het is om te stoeffen.... en dat is het niet, ge kent me toch, in de verste verte niet.... Maar een mensch peinst vooruit, bezonders als ze dan zoo goe' meewillen lijk onzen Martienus.... En zie, aan u wil ik het wel zeggen, als Ons-Heer mij zoo voorts gezondheid en veel werk blijft gunnen lijk tot nu toe.... al moest ik er de nagelen van mijn vingeren voor werken.... 'k zou er toch zoo geernen een doktoor van maken.... 'k vind dat zóó schoon.... Als 'k 't u vragen mag, spreek er met niemand over, Toone-Baas.... Een mensch kon toch nooit weten wat er nog tusschen komt.... Maar schoon zou het toch zijn ni-waar, onze Martienus doktoor!’

En dan lachte hij ontroerd, zuchtte en vaagde met zijn zwarte schoenmakers-vingeren de tranen uit de pimpelende oogen.

II

GELUKKIG voor Domien, er kwan er niets tusschen. Ons-Heer spaarde hem zijn gezondheid, werk kreeg hij meer dan genoeg, Martienus kreeg de lange broek aan en zoo was daar rap de tijd dat hij te Leuven student werd. Voor den goe'koop reisde hij alle dagen overentweer en nam zijn boterhammen mee.

Veel verandering bracht het echter niet in 't huis op het Kerkhofplein.

Domien slaafde voort lijk hij 't gewoon was, zij het dan met een glimlach in de oogen en een hommellieken in den mond, en ook Martienus bleef precies dezelfde als die men altijd gekend had, al droeg hij dan het rood-fluweelen, platte, zwart-geklepte klakske van de Leuvensche studenten. Niets geen beetje hoogmoed of pretentie kwam er bij.

Lijk vroeger bleef hij in zijnen vrijen tijd boodschappen doen voor zijn vader en ging 's Zondags na de hoogmis, weer of geen weer, even trouw met hem mee naar 't kerkhof om 't graf van Moeder-

zaliger te wieden van 't onkruid en er een vaderons te bidden.

Lijk vroeger zat hij tijdens de groote vacantie in den hof van zijnen nonkel den hovenier te graven en te planten, schoof er in alle simpelheid met zijn boersche nichten en kozijns zijn stoelken bij aan de groen-geverfde, landelijk-gedekte tafel en 's avonds zat hij samen met hun vóór het lage witgekalkte huizeken, waartegen een druivelaar open rankte, mee te vertellen, te lachen en zijn pijpken te smoren.

Alleen één dingen veranderde er bij Martienus in den loop van die jaren en dat was dat hij zijn tabak en zijn sigaren niet meer ging koopen, zooals hij 't van zijn Vader had geleerd in *'Den Smorenden Moriaen'* op 't hoekske van de Kerkstraat, maar hij zoowaar ook naar *'Den Planter'* trok in de Rechtestraat.

De mensch en die dat zagen of 't ievers hoorden, glimlachten eens beteekenisvol en pinkten tegen elkaar. 'Martienus is ook aangeschoten' zegden zij en staken een vinger omhoog. Want het was niet om wille van een betere kwaliteit rookgerief, noch om naar de kluchten te luisteren van den baas uit *'Den Planter'* - een groote, zwaarlijvige Deen met een

rood, plezant kermis-gezicht die er veeleer op uit was in zijn zot, hinke-pinkende Vlaamsch zijn fabuleuze grappen te verkoopen, eer nog dan zijn waar - dat hij het deed, maar precies lijk het was vanwege al 't jong' mannevolk dat er te winkel liep, voor het dochterken.

Dat was een vreemd kind, slank en bewegelijk, met schoon donker-bruin haar en vroolijk-lachende, bruine oogen met geheime glanzen en droomen erin. Volgens heur doopbriefken heette ze Gertruda, maar een vasten naam had ze niet. De kennissen en de klanten noemden heur zooals 't hun op dien moment te binnen schoot: Trudeke of Trui, Gertje of Truus of iets anders ook al, wat hun zoo voor de gelegenheid, volgens de indrukken van den oogenblik, te binnen schoot. Ze was geestig uitermate, luchtte naar den trant van heur vader in oolijke zegsels heuren eigen, kostelijken kijk op de dingen en de gebeurtenissen om heur heen, en in heel de stad was geen een die een gezelschap zóó kon bezighouden en amuseeren lijk zij. Daarbij roerde ze danig goed piano, zong lijk een diva en als een der lokale tooneelmaatschappijen op 't Vredenberg een opvoering te geven hadden met een vrouwen-rol erin, was de

eerste gang van het bestuur steeds naar haar om heur te vragen of dien heur niet aanstond en zij hem spelen wilde.

Kenners uit Brussel of Antwerpen die heur zoo toevallig op de planken zagen, stonden, de eene nog meer dan de andere, steeds verstomd voor heur schoon spel en ze beweerden dat ze de wereld in moest: 't succes hing zóó te grijpen vóór heur handen.

Doch ze lachte om al die bewondering en raadgevingen, kreeg dan weer een keer een van die vreemde glanzen in heur oogen die geen mensch begreep, schudde het hoofd en sprak, misprijzend een beetje:

‘Wat zou ik! 'k Loop niets achterna!’

En 't was waar wat ze zei.

Dat ondervonden ze maar al te goed de vele melkbaardjes die zoo koppig hun zinnen op Trude hielden gesteld en den dorpel van *‘Den Planter’* versleten in de zoete hoop heur eens te zien en een verliefd woordeken met heur te spreken. Want negen keeren op de tien vangden ze bot, was het de dikke baas zelver die achter den toog, met de blauwe, koperbedekselde tabakspotten en de antieke balans

erop, verscheen om hun te gerieven en ze kregen, door de wit-begordijnde, glazen deur der woonkamer, van Trude niets meer te hooren dan wat pianospel en af en toe heur stem of heur lach tegen de meid, al bleven ze er nog zoo lang plakken aan den toog.

Doch zie! daar was verandering in gekomen sints Martienus er ook klant geworden was. Men kon er gerust op zijn, 's avonds, om trent den tijd dat de achturen-trein uit Leuven was binnen gestoomd, en hij in 't voorbijgaan naar huis er effen pleegde binnen te loopen, Trude bij heur vader in den winkel te zien.

Dat had de bakker van over de deur algauw in de gaten gehad en rond-gefezeld had hij het ook:

'Tegen dat 't rood-klaksken op komst is, is zij daar.... Ge zult het zien! dat studentje haalt het thuis!.... Daar wil ik op wedden!'

En hij had gelijk, de bakker. Dat kon Trudeke niet weg steken. 't Zou er vast en zeker in den loop der jaren naar toe zijn gegaan - al waren er dan tien keeren zooveel jaloersch-sakkerende teleurgestelden geweest - ware alles zoo idyllisch kalm en rustig blijven verderbloeien lijk het aan den gang was.

Doch, tragisch 't en kon niet meer, werd dien groei gebroken.

Op zekeren morgen in de groote vacantie, 't ging naar Half-Oogst toe, liep door het blauwig-ontwakende stedeken het angstig gerucht dat er met Martienus vast een malheur moest zijn gebeurd.

Hij was gisterenavond niet thuis gekomen en 't heette dat men hem 't laatst op de Begijnevest had gezien. Den heelen nacht reeds was Domien, zot van den angst, met eenige kennissen en vorsters bij lantaarnlicht de beemden, elzenkanten en bosschen achter het Sas aan 't afketsen, tot ver voorbij het Hofken van Ringen.
Tist-uit-den-Bleek was er met zijn honden ook bij.

Allerlei bange voorgevoelens beklemden de menschen die het hoorden. Bij de pompen, in winkelkens of op straathoeken troepelden de vrouwen te saam om met angstig-gedempte stem het voorval te bespreken en de venten die 't vernamen duwden in der haast de klak op den kop en renden naar 't Sas om mee te zoeken.

Lang duurde de onzekerheid omtrent Martienus echter niet, geen half-uur niet meer. Venten kwamen plots ontzet de stad terug ingeloopen, riepen het

nieuws dat het schuitje van den Duffelschen brugwachter met de tij der oploopende Nethe op komste was naar hier met het lijk van den jongen man aan boord. 't Was schrikkelijk zegden zij lijk Domien te werk ging. Men had hem moeten vastgrijpen en in der haaste binnen doen bij Dree van 't Sas, vanwaar men hem sito met een rijtuig naar huis zou doen.

Gissingen allerhande hielden dien dag de koppen bezig en waar er twee te sam en waren, 't was over Martienus dat ze 't hadden. Dat de jongen zoo iets uit zijn eigen had gedaan, dat kon niemand aannemen, met den besten wil van de wereld niet. Was het dan een bloot malheur? Of stak er soms iets achter?....

Wat er van Domien verteld wierd deed iemand koud worden tot in 't hert.

Hij was lijk een razende, zegde men, geenen mensch gewijs niet-meer. Nu eens draafde hij stampend, met de handen in de haren, lijk een dolle het huis op en af, van den kelder tot op den zolder en terug, dan weer zat hij in een hoek slap ineengezonken te huilen lijk een klein kind en zoo meer vreemde dingen deed hij.

Hoe de familie en kennissen hun eigen ook af-

beulden om hem tot een beetje rede te brengen, geen zierke baatte het. 't Was precies of ze waren er niet. Als de eene kuur was uitgeraasd, greep een andere hem aan.

't Ergste van alles was als hij 't straat op wilde, naar Martienus kreste hij, en 't kostte danig moeite hem te bedwingen dan en weg te trekken van de voordeur.

Waar dat ten leste met Domien naar toe zou gegaan zijn, niemand die 't had kunnen zeggen, ware het Pater Denijs, die zijn bichtvader was, na lang praten en bidden, tegen den avond niet gelukt den armen man tot een beetje rust te brengen. Hij troonde hem mee naar het witte Preekheeren-klooster en hij zou daar blijven tot alles voorbij was en de bezinning een beetje terug gekeerd.

Dat gaf de menschen een danige opluchting en meer nog toen ze hoorden, den dag daarop, dat de Pater hem de stad had uitgebracht naar een klooster in de Kempen.

Want met Domien naar het Gasthuis - waar Martienus lag - en nadien met hem naar de uitvaart, God! 't was door geen mensch te voorzien geweest wat er daar met hem ware gebeurd!

III

't **W**AS minder dan weinig geweest wat men in de eerste maanden na Martienus zijn uitvaart in de kleine stad te hooren kreeg over Domien. Niemand wist er wat van, zelfs de familie niet.

Het huis op 't Kerkhofplein bleef gesloten en doodsch, alsof er een doode lag.

En als men aan Pater Denijs vroeg naar Domien ontweek hij met een blik naar den hemel en een vaag handgebaar den vrager en antwoordde vroom: ‘Mijn vriend, wat in Gods handen rust, rust veilig!’

Menigeen begon stilaan te peinzen dat hij voorgoed in 't klooster zou blijven waar hij was. 't Was immers altijd zoo'nen halven pater geweest, redeneerden ze, en nu 't lot hem alles wat hij in de wereld bezat had weggestolen, kon hij toch niets beters doen?

En zoo kentelde alover de roodbedaakte huizen de eene dag achter den andere den tijdput in en de herfst woei over het land.

In de herten der menschen verdoezelde de ont-

zetting om de tragische gebeurtenis, en ondanks het huis dat onveranderd bleef, begon men over Domien reeds te spreken als over iemand die geweest was.

Totdat men daar zoo al met een keer, op een winterschen morgen met straffen, harden vorst, de beluiken terug open vond en Domien zoowaar, met onder zijnen arm het zwarte, ineen gerolde schoenzaksken, in de straten verscheen om zijn oude klanten af te loopen naar werk.

De menschen verschoten geweldig van hem, danig was hij veranderd.

Er was iets hoekigs; ineengestuikt aan zijn figuur gekomen, precies of hij kleiner en breeder geworden was. 't Leek wel of hij met gebalde vuisten in de zakken rondliep en gestadig springens-gereed was om een kwaden slag te slaan, Zijn hoofd droeg hij stijf-ingetrokken in de schouders en zijn oogen lonkten norsch en doordringend van onder laaggefronsde wenkbrauwen elkeen zóó wantrouwig aan, dat men er schrik van kreeg. Hij sprak niet veel, alleen het hoogst noodige in korte, doffe zinnekens, en over Martienus viel er geen woord over zijn lippen.

Ook bij Grootevader kwam hij binnen.

‘Toone-Baas,’ sprak hij en hij zuchtte eens kort, keek sterrelings naar den ronden tafel-poot binstdien. 'k koom ni' alleen om werk bij u.... Ook om iets anders.... iets heelemaal anders.... G' hebt gij nogal 'nen lang en arm in de stad.... Gij kunt alles gemakkelijk bij den burgemeester of den secretaris gedaan krijgen.... da's geweten.... Zie, 'k zal 't u zeggen, 'k blijf ni geerne ni' op 't Kerkhofplein wonen.... Daar is zoo iets in mijnen kop geschoten.... Als ik nu eens portier van de Gevangepoort kost worden.... En daar dan wonen, ziede.... 'k Weet: Nelis die er nu woont zou er geerne van af zijn,... 't Doet dus niemand schâ.... En aan mij moeten ze niks betalen.... 'k Doen het gratis voorniet, kunt ge zeggen.... Als da' nu eens gearrangeerd kon worden, Toone-Baas?’

Grootvader trok verbaasde oogen, niet begrijpend. En daar hij, op zijn vorschende vragen om achter den waarom van dit zonderlinge verzoek te komen, uit Domien geen ander antwoord kreeg dan een: ‘'k Weet het zelver ni'....’, probeerde hij hem, een kwartier lang, tot andere gedachten te brengen.

Was dat nu iets voor hem, portier van de Gevangenpoort! En moeten gaan wonen in zoo'n

twee piepen-hollekens van kamers met als plafon een laag gewelf waar dat ge met de hand aan kunt, met vensterkens waar dat ge met moeite een kop kunt door steken, hij, Domien, die 't zoo ruim en luchtig was gewoon geweest? En zoo godgansche dagen moeten koekeloeren op die zwart- en zwaar-benagelde en bescharnierde trapdeur die naar den bak leidde hoven de poort? En als er zatlappen, dieve- of moordeneersvolk was opgesleuteld hun lawijd hoven zijn hoofd, hun vloeken en tieren en gemeenen klap, en er op den koop toe eten moeten voor koken?

Met veel meer nog had Grootevader hem van zijn zot plan willen doen afzien.

Neen, de Gevangepoort, dat trok er niet op! Als hij zóó iets van dien aard wenschte, dan zou er wei eens wat beters in de hand vallen: een school, of 't Heilig-Geesthuis of 't Kolveniershof bij voorbeeld.

Maar voor het in norsche pijn vertrokken gezicht van den armen schoenmaker en zijn koppige verzekering dat het juist dát was wat hij begeerde, was Grootvader er niet verder op doorgegaan.

‘Enfin... goesting is koop, Domien... We zullen dan maar eens zien!’ zette een punt achter zijn preek.

Grootvader had gepeinsd het op de lange baan te kunnen schuiven. Misschien was hij binst dien tot andere gedachten te brengen. Die ziet, die leert.

Doch Domien was teruggekomen met zijn vraag, om den anderen dag bijkans, steeds onrustiger en gejaagder, getreiterd door God-mocht-weten wat voor krankzinnige kwelduivelkens.

Grootvader kon het ten leste niet meet aanzien, en uit compassie puur liet hij zijnen langen arm werken op het stadhuis. 't Kostte veel moeite, maar hij kreeg het toch gedaan.

En zoo gebeurde het dan omtrent Nieuwjaar, dat Nelis zijn meubelstukskes uit de kelderachtige Gevangepoort-kamers ruimde en Domien er zijn zate kon maken.

Er werd weer eens veel over hem gesproken. Niemand verstond er zijn eigen uit.

't Kon toch onmogelijk om de kamerkens zijn, en nog minder om de compagnie van 't ruigt dat er hoven zijn hoofd gratis op logies gesleuteld en gegrendeld werd? Waarom dan?

En daar men er maar niet wijs uit wierd, schudde menigeen medelijdend het hoofd en peinsde meewarig welke kuur hij wel na deze eerste zou uithalen.

Want 't sprong in de oogen dat het niet in orde was met hem.

Ook Grootvader was bijlange niet gerust.

'Daar wroet iets achter zijn voorhoofd...' sprak hij peinzend met de hand in zijn witten baard'. Hij wil iets... En als een mensch nu maar wist wat... 't Ware misschien op tijd te keeren... Anders verergert zoo iets...'

Doch 't bleek algauw dat alleman mis was met die veronderstellingen. Ook Grootvader.

't Verergerde nietsmandalle met Domien. Integendeel 't werd beter met hem.

Stilaan verloor hij zijn norsche en bangmakende belokenheid waarmee hij uit het klooster was teruggekomen en iets van den dienen van vroeger schemerde weer nader. Hij begon weer gewoon-weg met de menschen te spreken, schuchter een beetje en met zijn weemoedigen glimlach lijk hij 't altijd gedaan had. Hij werkte opnieuw met dezelfde zorg en ijver van eertijds, deed 's Zondags na de hoogmis weer zijnen vromen bee-gang naar het Kerkhof en wat het wonderlijkste was, verre van er bang of ontroerd door te zijn, leek het hem te gaan als er weer eens een stuk uitschot van de kleine stad tot eigen ver-

betering op logement werd gezet in de Gevangepoort, hij met den zwaren, half-el langen sleutel de zwartbenagelde trapdeur mocht open doen, rogge-stuiten snijden en ratatoe koken voor den gevangene.

In den beginne, als Domien met werk kwam, had Grootvader zoo in een losloopend gesprek, zonder er schijnbaar veel gewicht aan te hangen, probeeren uit te visschen wat er daar toch van achter in zijnen kop te woelen en te draaien hing. Want dat het portier-spelen zoo maar een looze gril was, of, op zijn schoonste bekeken een werk van bermhertigheid, dat kon hij niet gelooven.

Doch wat hij met klottekens smeet, vasten klap kreeg Grootvader er nooit uit. Niets anders dan woorden in den wind: dat hij het zoowaar zelf niet wist... dat het zoo ineens was opgekomen, vanwaar begreep hij zelf niet, precies of hij iets volbrengen moet in dienen staat, wat de tijd dan misschien zou uitwijzen... en zoo van die ijle dingen meer.

Na een week of twee had Grootvader dat hengelen maar daargelaten, te meer daar hij zijn ambt volbracht 't en kon niets beter en de commissaris van politie met dezen ongewonen cipier danig in zijn noppen geraakte.

Want niet alleen cipierde hij goed, doch hij kreeg er den slag van handig met zijn begrendelde gasten om te gaan en menig ding dat de commissaris noch de heeren van 't parket - als ze er bij te pas kwamen - met de geslepenste strikvragen uit dat rapalje van vagebonden en dieven konden los peuteren, haalde hij hun zoo uit den mond.

Dat bracht de verbazing in de kleine stad tot een toppunt!

Hoe Domien dat lapte, hij die men altijd voor zacht en schuw als een kind had aanzien, niemand die er het eerste letterke van begreep.

Duistere, ineengekluwde zaken, al jaar en dag geclasseerd en ten halven vergeten, en waar Domien, niets van af kon weten, hij vond er in den loop der dagen bij dezen of gindschen van zijn klanten eindjes draad van die hij handig aaneen wist te knoopen. En niet dat hij met streken en knepen te werk ging daarbij. 't Gebeurde bijkans van zelf. Als hij hun de roggestuiten en de blikken kom met zwarten pee-koffie bracht, sloeg hij met hen een onschuldig klapken, 't eene woordeke sleepte een ander bij en dat leidde menigen keer naar dingen die wogen op hun hart.

't Wierd een plezierige tijd voor den commissaris. Alles liep lijk op geoliede wielekens. En als deze na een jaar of twee van pluimen verdienen op deze manier, kon verhoogen naar een post in een grootere stad, was 't voor 't grootste deel te danken aan Domien, veel eer dan aan de spitsvonderige kwaliteit van zijn eigen hersenen.

En 't was te voorzien dat deze die na hem kwam, het met dezelfde hulp algauw ook verder zou gebracht hebben, ware niet, in de Vastenavond-week van dat jaar, door't opbergen van Fiskadijn in de Gevangepoort, een vreemden stoot aan Domien zijn leven gegeven.

Fiskadijn - zoo was de toegeworpen naam van dat bedorven, ouderloos rijkemenschen-ventje - had het in zijn nog jong, woest leven met wallebakken, vrouwenjagen en onpropere geld-zaken al danig boot gemaakt, hij had menig braaf mensch uit de kleine stad meer dan genoeg geërgerd eer men hem dien keer, voor obstinate huisvrede-breuk en opstand tegen de politie, bij den breeden kraag van zijn met beverpels gevoerden overjas had gegrepen in zijn slap-triestig, galant-gekleed en geparfumeerd figuur, precies lijk dat van den simpelsten spitsboef in de Gevangepoort gestopt.

Fiskadijn had veel op zijn geweten wegen. Meer dan genoeg om er tien met overmaat van gelijk in het prison te draaien.

Want menig meisken zat gebogen onder schande, verleid door zijn fliere-fluiterij, menig jonge man was door zijn lokken van den goeden weg geraakt om met hem in de herbergen te gaan boemelen, veel oneerlijk afgetroggelde spaarduiten had hij tusschen de vingeren laten rollen en 't was maar goed, dat ze nu eindelijk eens zijn boeksken konden openleggen en hem nijpen terdege.

De menschen allerwege vonden er warelijk hun genoegen in. Wat hij krijgen zou, 't was nog altijd te weinig, zegden ze.

Er waren er die seffens naar Domien liepen om hem grooten mond en felle gebaren te bezweren den deugniet niet te sparen binst zijn vóórarrest en aan zoo'nen schurk geen goei-woorden te verslijten lijk hij 't anders gewoon was te doen met zijn Gevangepoort-gasten. Want zoo onnoozel zou hij wel kunnen zijn peinsden ze en hij moest verwittigd worden.

Doch ze waren mis, danig mis.

Ze vonden in 't schaarsche licht der laag-gewelfde

kelder-kamers een heelen anderen Domien dan dien ze verwacht hadden, eenen met een vertrokken, grijns-lachend gezicht, kwaadaardig pinkende oogskens en de haren in de war, zoodat ze verpaft bleven staan.

En eer nog dat ze hun waarschuwing ten halven hadden uitgesproken werden ze door hem met een nijdig-uitgestooten, als triomfeerende: ‘Zij n' bang, mijn' vrinde'....’ en een bevend uitgestoken hand als wou hij er een eed op doen, gerust gesteld.

Verbaasd over dat vreemd vertoon waren ze dan weggegaan, zinnend over de vraag of Domien somwijlen ook me' Fiskadijn had af te rekenen. Ze vertelden het vol angst voort en seffens hield het honderden koppen bezig.

En meer nog, toen in den achternoen, Moone Garcie, de oude Sinte-Peterus-achtige brug-draaier van de Leuvensche Poort-brug, die ook met zoo'n boodschap van wraak naar de Gevangepoort was getrokken - want een echte tragedie was het geweest 't geval en de dood van Moone zijn dochter door Fiskadijn zijn schuld - hijgend en ontdaan van schrik bij zijn geburen kwam binnenvallen en verteld had hoe Domien grinnikend van zijn drie-

pikkel was rechtgeschoten, met alle twee zijn vuisten op de tafel had gebonkt en geroepen: ‘Geenen nood, Monne!... geenen nood!... Pardon krijgt hij ni'... 't kan kosten wat het wil!’

Grootvader die met al deze curieuze dingen thuiskwam uit *‘Den Roskam’*, waar hij 's avonds na 't eten een potje kaart ging spelen, zat er danig mee in. Hij werd er stil van en dubbend.

Trok Domien zich nu al die mizerie en verdriet waar Fiskadijn de schuld van was zóó aan, dat hij zijn eigen geroepen voelde om mee een wrekende hand omhoog te steken?

Of zat er soms iets achter omwille van Martienus?

Morgen moest hij er toch eens naar toe wandelen en hooren wat dat allemaal beteekende.

Doch zie! eer nog dat het morgen was, in den donkeren nacht doorwaaid van killigen Februari-regen, stond Domien zèlf vóór Grootvader zijn deur en belde.

Katrien, de meid, trok heur venster open om te vragen wie en wat. Toen ze zijn stem verkende sloeg ze haastig heuren sjaal over, slefte naar beneden, stak 't gas aan in de gang en liet hem binnen.

Maar pas had ze zijn gezicht bezien of ontzet,

met een bangen kres en de handen vóór de oogen vluchtte ze in eenen trek terug de trap op, jammerend:

‘Toone-Baas!... kom rap!... Domien is daar!... God-en-Heere!... 'k Durf er ni' bij-blijven!’

Grootvader was seffens op, schoot broek en jas aan en met zijn pinnemuts nog op wilde hij naar beneden. Doch hij schrok toch ook en 't halven den trap bleef hij een wijle staan, als geslagen voor wat hij daar, in het groenige, eendig-suisende gaslicht, t'ende den witte gang tegen de deur te zien kreeg.

Daar stond Domien, bleek en vaal als een doode, met oogen die vreemd en zot blonken in het starvertrokken gezicht waarover in natte, verwarde klissen de haren hingen. Zijn schouders bleven opgetrokken, de ellebogen straf en stijf tegen het lijf gedrukt, doch krampachtig als vreemde, beangstigende beesten rokken zijn rillende handen open en toe.

En met een stem die was als een hoesten en slechts met groote moeite, telkens na diep asem-hijgen, loskreunde, stotterde hij:

- Toone-Baas.... 'k heb het ni' kunnen doen.... Ons-Heer heeft het ni gewillen.... 'k Had er nochthans.... zóó naar verlangd.... om hem te raken... met mijn eigen handen.... Toone-Baas.... want

hém is 't geweest.... die onze Martinus.... God sta' mij bij!.... hém....'

Met een reutelenden zucht stuikte hij neer op de knieën, duwde zijn gezicht in de handen en begon te schreien lijk een klein kind:

'En 'k heb het ni' kunnen doen.... 'k heb het ni mogen doen.... Ons-Heer heeft het ni gewillen.... God sta' mij bij!....'

'Kom, Domien.... Sta recht.... kom binnen in de kamer, Domien!' sprak Grootvader zacht en deed de deur van de woonkamer open....

IV.

IN den grijzen mot-regen-morgen, als de menschen van de Kaai en van de Eikelstraat hun deurkens ontgrendelden en even 't hoofd naar buiten staken, zagen ze het ronde poortje van de Gevangepoort wagenwijd open staan.

Zoo iets was nog nooit gebeurd.

Ze kwamen buiten, slenterden er met nieuwsgierig speurende oogen naar toe. Ze staken de koppen naar binnen, zagen de zwaar-benagelde trapdeur open die de steenen trap liet zien draaiend naar het kot en ook het deurke van 't laaggewelfde achterkamerken waar Domien huisde.

'Was da' nu?' vroegen ze verbaasd aan malkander. Ze riepen: 'Domien!', kregen echter geen antwoord, ook van boven niet.

'Daar steekt iets achter!', sprak er een.

Seffens liep er een vent naar het stadhuis en hij keerde terug met politie.

Die rende de trap op, vond het kot leeg en niets zagen ze er dan een kat die verschrikt door 't

betralied gat wegwipte en op den plavuizen vloer, vóór de brits, een schoenmakersmes.

Fiskadijn was de pijp uit.

En eer ze in de stad fijn wisten wat er aan den gang was, kwam er een koets vóór Grootvader zijn huis gereden waarin Pater Denijs zat.

Grootvader deed er Domien instappen.

En langs de Leuvensche poort ratelde ze de stad uit, naar Kessel toe....

Nooit hoorde men nog iets van Fiskadijn.

En ook van Domien niet.

Niets anders wist men dan dat hij in het klooster was waar Pater Denijs hem had gebracht na de dood van Martienus en daar broeder geworden was...